

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ З СІМ'ЄЮ ШКОЛЯРА

У статті розглядається проблема якісної підготовки майбутніх учителів у сучасних соціокультурних умовах. Розкриваються шляхи творчого розвитку, професійної зрілості та компетентності майбутнього вчителя у процесі вивчення спецкурсу “Родинна педагогіка”.

In the article is examined the problem of quality preparation of future teachers in modern social and cultural terms. There are revealed the ways of creative development and professional maturity and competence of future teacher in the process of study of the special course “Domestic pedagogics”.

Постановка проблеми. Розвиток української держави, її національне відродження та перехід до якісно нових ринкових відносин кардинально впливають на роль і місце майбутнього спеціаліста. Побудова національної системи освіти, входження в європейський освітній та науковий простір і запровадження Болонської системи передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх учителів.

Українська держава, суспільство, громадськість сьогодні зацікавлені в такому вчителі, який здатен до творчого осмислення соціокультурних цінностей суспільства, теоретично і практично готовий до творчого використання знань, умінь і навичок у професійній діяльності, який здатен зайняти авторську позицію, повести до вершини знань, творчо взаємодіяти зі своїми вихованцями.

Ефективність освітньо-виховної роботи вчителя необхідно розглядати у тісному зв'язку з сімейним вихованням. Знання особливостей, правил, традицій сім'ї, стилів спілкування дозволяє майбутньому вчителю диференційовано підходити до виховання учня загальноосвітньої школи, забезпечувати наступність у використанні виховних методів та прийомів.

При запровадженні у вищі навчальні заклади Болонську систему виникло багато проблем. На жаль, однією з них є невідповідність юнацтва до навчання у вузі. Сучасна школа не завжди дає ґрунтовні, глибокі, змістовні знання учням. У дітей з початкових класів не сформована мотивація на навчання. Хто в цьому винен? Найчастіше в цьому звинувачують школу. А що роблять батьки, яка їхня роль у навчально-виховному процесі дитини?

Практика сімейного виховання показує, що воно не завжди буває “якісним” тому, що одні батьки не можуть виховувати та сприяти розвитку своїх дітей, інші не хочуть, не можуть через які-небудь життєві обставини, інші просто не надають цьому належної уваги. Тобто кожна сім'я має свій виховний потенціал – більші або менші виховні можливості.

З огляду на вище сказане, однією з актуальних завдань сучасного вчителя є покращення виховного потенціалу сім'ї. Бо від цих можливостей і від того, наскільки обґрунтовано і цілеспрямовано батьки використовують їх, залежать результати і домашнього виховання, і освітньо-виховної роботи вчителя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільно підкреслити зв'язок проблеми з найважливішими науковими та практичними завданнями, які стоять перед сучасною педагогічною наукою.

Питаннями підготовки вчителя займається ціла плеяда відомих учених: О.Абдуліна, І.Зязюн, Н.Кузьміна, О.Мороз, О.Пехота, А.Щербаков, Т.Яценко та інші. У своїх наукових роботах вони розглядають різні аспекти підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності.

Аналіз особистісно-індивідуальних якостей вчителя ми знаходимо у працях Л.Божович, Л.Виготського, І.Кона, О.Леонтьєва, С.Рубінштейна.

Актуальними в наш час залишаються питання підготовки майбутнього вчителя до виконання функцій професійної діяльності: інноваційні технології підготовки педагогів (А.Алексюк, О.Анісімов, А.Богущ, І.Зязюн, С.Сарасон); адаптація випускників педагогічних вузів до професійної діяльності (С.Вершловский, Л.Лесохіна, Т.Шамова); підвищення професійної кваліфікації педагогічних кадрів (Л.Кандрашова, В.Кузь, В.Луговий).

Окремі аспекти проблеми сімейного виховання, підготовки вчителя до роботи з сім'єю розглядаються багатьма вченими. Серед них: історія розвитку родинного виховання в Україні, вплив виховних традицій на становлення характеру громадянина, проблеми формування педагогічної культури сучасних батьків, основні напрямки співпраці родини, школи, громадських організацій (Т.Алексєєнко, А.Марушкевич, В.Постовий), шляхи взаємодії сім'ї з іншими соціальними інститутами (Т.Кулікова), сім'я як соціальний інститут становлення особистості (А.Ганичева, О.Зверєва).

Розуміння єдності суспільного та сімейного виховання знайшли відображення і в підготовці спеціалістів. У той же час, педагогічний потенціал сім'ї використовується на сучасному етапі не повною мірою, і надати педагогічну допомогу батькам мають педагоги – вчителі загальноосвітньої школи.

Процес становлення студента як спеціаліста складається з багатьох компонентів – усвідомлення соціальної ролі праці вчителя, самовиховання необхідних якостей, моделюючих особистість майбутнього педагога, сприйняття вимог педагогічної професії, усвідомлених вимог до себе. Ці компоненти професійного становлення майбутнього вчителя складають основу професійно-педагогічної діяльності вузу, процес який включає і наукову, і навчальну, і виховну роботу [3].

Виходячи з цього, мета нашої статті полягає в розкритті роботи зі студентами Слов'янського державного педагогічного університету, факультету ПВПК щодо предмета “Родинна педагогіка”. Цей спецкурс сприяє формуванню педагогічного становлення майбутніх фахівців, надає теоретичні та практичні знання щодо роботи з сім'єю школяра.

Виклад основного матеріалу. Сучасній школі вкрай необхідний педагог-виховател, який уміє творчо працювати з дітьми, батьками та громадськістю. Саме тому в основі розвитку педагогічних здібностей студентів лежить оволодіння теорією педагогічної науки, методичними знаннями і безпосередня практична діяльність.

Так, наприклад, з метою поліпшення підготовки майбутнього вчителя до педагогічної роботи, на факультеті підготовки вчителів початкових класів введено спецкурс “Родинна педагогіка”. Його мета допомогти майбутнім спеціалістам засвоїти новий курс, усвідомити соціальну роль сім'ї, значущість її функцій. Це допоможе майбутнім фахівцям в подальшому змістовно й ефективно будувати свою роботу з родиною школяра, організувати педагогічну освіту батьків, підвищувати їхню педагогічну культуру, надавати практичну допомогу у вихованні дітей.

Курс “Родинна педагогіка” вивчає становище, основні тенденції і закономірності виховання дітей у сім'ї. Тому в коло завдань входить вивчення та ознайомлення:

- з проблемами сімейного виховання;
- досвідом сімейного виховання;
- шляхами підвищення педагогічної культури батьків;
- шляхами взаємодії сімейного і суспільного виховання;
- з використанням наукових досягнень на практиці в сучасній школі;
- з технологіями взаємодії батьків і професійних педагогів тощо.

В основу структури і змісту цього курсу покладена концепція всебічного розвитку майбутнього вчителя у цілісному навчально-виховному процесі. Зміст роботи дає можливість для розвитку творчої особистості, формує якості майбутнього вчителя, сприяє самостійній практичній діяльності, формує громадську позицію, сприяє визнанню пріоритетної ролі сім'ї у формуванні та розвитку особистості дитини. Відповідно до цієї концепції та реалізації системного і діяльнісного підходів структура має таку логіку.

У теоретичній частині спецкурсу ми розкриваємо концептуальні погляди авторів на проблему сімейного виховання, розглядаємо взаємодію сім'ї та школи в процесі розвитку особистості. Значне місце відведено вивченню нових виховних педагогічних технологій. Вся робота спрямована на усвідомлення студентами нових, творчих підходів до процесу виховання в школі та родині, який може бути реалізований у побудові своєї (авторської) виховної системи, що буде зорієнтована на потреби дитини.

Вивчаючи даний спецкурс, студенти знайомляться з такими темами:

- Історія розвитку української сім'ї та родинного виховання.
- Родинна педагогіка в системі педагогічних наук.
- Сім'я – соціальний інститут формування особистості.
- Виховний потенціал сім'ї.
- Психолого-педагогічні основи сімейного виховання.
- Виховання дитини в сім'ї.
- Сім'я в системі виховних інститутів.
- Педагогічна культура сім'ї та шляхи її підвищення.
- Методи вивчення сім'ї.
- Виховання майбутнього сім'янина.
- Зв'язок школи, сім'ї та громадськості у вихованні.
- Державно-правові документи про сім'ю та сімейне виховання.

На практичних заняттях детально розкриваються технології організації роботи з сім'єю школяра, характеризуються методи та прийоми сімейного виховання, пропонуються конкретні технології аналізу ефективності процесу виховання, його цілеспрямованості та планування.

Головна мета практичних занять – навчити студентів умінню самостійно, а потім творчо використовувати теорію в практичній діяльності.

Розвитку педагогічного мислення сприяють завдання, які вимагають звернутися до підручника, до праць видатних педагогів і психологів, до рекомендацій педагогів-новаторів, до періодичних видань сучасних дослідників, досвіду сімейного виховання.

Сформувані та виховані педагогічні якості в майбутніх учителів у процесі спецкурсу “Родинна педагогіка” можливо при застосуванні різноманітних видів роботи. Практична робота проводиться за трьома напрямками:

Перший напрямок “Я” – моя родина. Студенти виконують такі види роботи: складають схему свого родинного дерева; пишуть твір-мініатюру про своїх батьків; описують традиції своєї родини; дають характеристику стосункам у своїй родині, визначають, який вплив вони мали на розвиток їхньої культури; розкривають виховний потенціал своєї сім'ї тощо.

Другий напрямок “Я” – студент містить завдання: підібрати народні вислови про українську сім'ю та родинне виховання; за роботою П.Лесгафта “Семейное воспитание ребенка и его значение” визначити принципи сімейного виховання. Виокремити принципи, які можна рекомендувати сучасним батькам; на прикладі однієї з прочитаних книг, де представлено досвід сімейного виховання, визначити основні напрямки виховання дітей в сім'ї; за матеріалами книги Ю.Азарова “Семейная педагогика. Педагогика любви и свободы”: виписати методи та прийоми виховання, специфічні для сім'ї; пояснити сутність назви книги; навести приклади педагогічних вимог батьків до дітей; за матеріалами книг В.Сухомлинського “Моральні заповіді дитинства і юності”, “Батьківська педагогіка” написати доповідь з проблем виховання дітей в сім'ї; скласти карту-характеристику педагогічної культури вивченої сім'ї; описати досвід роботи школи, де студенти проходили педагогічну практику, з питань організації педагогічної освіти батьків; під час педагогічної практики вивчити досвід роботи класного керівника у роботі з батьками тощо.

Третій напрямок “Я” – майбутній учитель спрямований на збір матеріалу для майбутньої роботи. Студенти складають: правила для батьків “Як поводити себе з дітьми”; план заходів з виховання дітей, які не мають батьків; доповідь-бесіду на тему “Батьківський

авторитет”; правила заохочення та покарання в сім’ї; рекомендації для батьків з формування у дітей навичок ігрової діяльності; рекомендації для батьків зі спілкування в сім’ї; методичні рекомендації для батьків, діти яких йдуть до школи; лист-пам’ятку для батьків “Ваша дитина – школяр”; план-конспект батьківських зборів; план роботи педагогічного університету для батьків; виховні заходи для батьків тощо.

Висновки. Підводячи підсумок розглянутої проблеми підготовки майбутнього вчителя до роботи з сім’єю школяра, можна констатувати, що спецкурс “Родинна педагогіка” сприяє зростанню професіоналізму знань, спілкування, самовдосконалення, забезпечує розвиток цілісної творчої особистості. Він дає теоретичні знання та практичний досвід роботи з родиною. Ці знання, досвід допоможуть студентові у майбутньому, тому що сучасне сімейне виховання не розглядається як автономний фактор формування особистості, а навпаки – ефективність домашнього виховання покращується, якщо воно доповнюється таким виховним інститутом як школа, за умови співдружності, взаємодії, поваги [4].

Проблема підготовки майбутнього вчителя до роботи з сім’єю школяра багатогранна та потребує подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Зверева О.Л., Ганичева А.Н. Семейная педагогика и домашнее воспитание: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр “Академия”, 1999. – 160 с.
3. Коркішко О.Г., Саяпіна С.А. Формування творчої особистості майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки на заняттях з методики виховної роботи /Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць /Ред. кол. О.Г.Мороз, Н.В.Гузій (відп. ред.) та ін. – Вип. 6(16). – К.: НПУ, 2007. – С. 117 – 121.
4. Куликова Т.А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: Учебник для студ. сред. пед. учеб. заведений. – 2-е изд. и доп. – М.: Изд. центр “Академия”, 2000. – 232 с.
5. Родинна педагогіка: Навчально-метод. посібник/ А.А.Марушкевич, В.Г.Постовий, Т.Ф.Алексєнко та ін. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. – 216 с.
6. Соловей М.І., Спіцин Є.С. Основи професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя. – К.: Вид. центр КИЛУ, 2002. – С. 174–181.

УДК 378.14

Р.В. Куліш

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИВЧЕННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ В КРЕДИТНО-МОДУЛЬНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто умови впровадження кредитно-модульної системи в навчальний процес вищого навчального закладу на прикладі вивчення дисципліни “дошкільна педагогіка”.

In the article are considered the conditions of introduction of the credit and module system in the educational process of higher educational institution in the example of study of discipline “preschool pedagogics”.

У сучасній філософії освіти розробляється ідея виховання “інноваційної” людини, здатної до творчості, а не репродуктивної діяльності: людину-виконавця повинна змінити людина-творець. Тому навчальна діяльність повинна забезпечувати виховання нових